

«ΖΩΝΤΑΝΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ» ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΒΑΡΝΑΛΗ

Κ. Β. Βαρνάλης ΚΡΙΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΟΥ Κ. ΑΙΜ. Χ.

«Αθήνα, 1937»

«Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, ο Τ. Κωνσταντίνος Καραγιάννης, ο Μένος Φιλάντας, ο Αδάμος Παράσης, ο Γεράσιμος Βόσος, ο Κωνσταντίνος Χρηστομάνος, ο Λορέντζος Μυδίας, ο Κωνσταντίνος Καραγιάννης, ο Λορέντζος Μυδίας, ο Λορέντζος Μυδίας, ο Λορέντζος Μυδίας...»

λογιστικής. «Άλλοτε, απ' άφορη ή χρονολογία του Νιρβάνα, μόνιμους ή ελαστικά να γράφω ή πάλιν σ' αυτά τις σφαιρές σου...»

«Ο Βάρναλης τους έγγράσει β-λους, άναγαν τους περιπέτειους, έγραψ, νέος απόν τον ανατολικό τους κ' ο αναγνώστης του, ιστορική, εθελούσια, γιομάτες συμπάθεια, γίνονται άδελφές μαρτυρίες για τους ανθρώπους που σιωπάζουν...»

«Ομοίωσις, ή μοσιού ή και άλλους τον στίχον τον...»

«Με τον Παπαδιαμάντη φανταίνεται μια άδελφή λέξη κ' ένα τοπίο, ή λέξιμα, που λέγει πάλιν διαπιστωτικό τη θέση της στα φιλοσοφικά χρονικά γράμματα, γιατί λέει, στο έργο της, φέρονται, άναγνώστη, έσοο μακρό, ή λογιε- γική της...»

«Τα τον Καραγιάννη φανταίνεται μια πεπαισμένη...»

«Έτσι, άθληται, χωρίς κ' ήμετις να το καταβόσκουμε, ο έσφοτος που θναίνει από τις σελίδες του Βάρναλη μες έπιβάλλεται. Νουώθηκε τη θέση παρουσία του, την έσφαιρα του μαρτυρική φέρουσα σάν στίχολο, στίχολο παρτή κ' ανθρώπων...»

«Ομοίωσις, ή μοσιού ή και άλλους τον στίχον τον...»

«...για τη γλώσσα. Κ' άναγνώστης δίκαια γράσει ο Βάρναλης όταν λέει πως κατένε περιόδο δεν έπαίξε τόσο εποπιδίο από στο έπινυμα, στο ζωντανό και στη δια- άφοση της νεοελληνικής αναί- άθησης από ο έπινυμα...»

«...Ενρίχητα έπίλοιο ο Ζωντανόι Άνθρωποι...»

«...Ομοίωσις, ή μοσιού ή και άλλους τον στίχον τον...»

ΑΙΜ. Χ. Κριτική σημείωση του Κ. Αιμ. Χ.

ΚΩΣΤΑ ΒΑΡΝΑΛΗ. «Ζωντανά
νοί άνωρω ποί», φιλολο-
γικά πορτραίτα, 1939.

Είναι χαρακτηριστικό γεγονός,
πως το είδος των «φιλολογικών
πορτραίτων» δεν έχει καλλιεργη-
θεί όσο θάπρεπε στον τόπο μας, ά-
νόλογα δηλαδή με την έκταση της
φιλολογικής μας ζωής, τους πολ-
λαπλούς εκπροσώπους της και της
σημασίας που παίρνει για το με-
γάλο κοινό ή μ' αυτό τον τρόπο
συνοπτική γνωριμία ενός πνευμα-
τικού έργατη. Το γεγονός αυτό ί-
σως να οφείλεται στο ότι το «φι-
λολογικό πορτραίτο» κινδυνεύει,
σε ανάξια χέρια, να ξεπέσει στην
εύκολη δημοσιογραφία, με όλα τα
επιζήμια επακόλουθα, είτε και στο
ότι οι διανοούμενοί μας τώ θεω-
ρούνε κιόλας σαν ένα κατώτερο
φιλολογικό είδος, που η καλλιέρ-
γεία του θα τους ήταν μία κάποια
μείωση. 13 Μαρ 1939

Κι' όμως, τίποτα δεν είναι ανα-
ληθέστερο απ' αυτό το τελευταίο.
Τα φιλολογικά πορτραίτα του Δ.
Ταγκόπουλου, που με τόσο ζωντα-

νά θερμάνει ένα ταλέντο και να
του δώσει τη δυνατότητα ν' ανα-
πτυχθεί, αν δεν είναι ένα άπλο
νεανικό ξεπέταγμα, αλλά έχει
κάποια βαθύτερη βάση και πη-
γάζει από εσώτερη καλλιτεχνική
διάθεση.

Η όλη θεατρική δουλειά άρ-
χεται με μία κωμωδία. Πρόκει-
ται για την «Αποκρία», έργο της
δίδος Κατίνας Πρεζάνη, που είχε
όπως φαίνεται, σημαντική έπι-
τυχία, αφού παρακίνησε στην
έμφάνιση πολλών άλλων, που ά-
κολούθησαν. Διαβάζοντάς τα κα-
νεις, όπως και τις κρίσεις και
ότι άλλο δημοσιεύτηκε στο πε-
ριοδικό, σημειώνει την εμφάνιση
διαφορετικών κλίσεων και ίκα-
νοτήτων: το δηκτικό πνεύμα της
δίδος Σταμάς Βλασσόπουλου -
πολυγραφότατης συγγραφέως, -
τη λεπτή χάρη της δίδος Βιβί-
κας Ζήση-επίσης πολυγράφου -
τη βαθειά σκέψη της δίδος Νί-
τσας Άφτιά και την παρατήρη-
ση και την ήθογραφική ικανότη-
τα της δίδος Μαρίας Χρυσοχοί-
δου, όπως φαίνεται σ' ένα «Σκια-
θίτικο» έργακι, εμπνευσμένο από
τόν Παπαδιομάντη. Περισσότερο
ή λιγώτερο βλέπει κανείς τα βο-
σικά αυτά προσόντα αναπτυγμέ-
να στις δεσποινίδες 'Ελισάβετ
Βακαλοπούλου και Φανήν Παπα-
λουκά. Στις άλλες εκδηλώσεις,
που άνοπτύχθηκαν γύρω από το
θέατρο, ή συγγραφείς αναφέρει
το χορό, όπου αναδείχτηκε ή δε-
σποινίδα Τατιάνα Βαρούτη, ή
μουσική, που έρμήνευσαν πάντα
με ιδιαίτερη δύναμη οι δεσποι-
νίδες Ειρήνη Νουρούλα και 'Α-
λίκη Σταμούλη. Οι σκηνογραφί-
ες του θεάτρου και οι ορχηκίες
ρεκλάμες των παραστάσεων στα-
θηκαν ή άφορμή να φανεί ή άξι-
όλογη καλλιτεχνική διάθεση των
δίδων Κλέας Χρυσοχοΐδου, Δέ-
σποινας Δεναξά, Μαρίας Πεν-
θεροδάκη και Ρίτσας Παπαθεο-
φίλου.

Η νόστιμη αυτή δουλειά ξε-
-

νο και παραστατικό τρόπο μας
δίνουν την εικόνα μιας δλόκληρης
πνευματικής γενιάς και τα γεμά-
τα από ραφινάτο πνεύμα, από ά-
γάπη και καταπόνηση του έργου έ-
κείνων που σκιαγραφεί, που μας ά-
φησεν ο Παύλος Νιρβάνας - για-
νά περιοριστώ σ' αυτά μονάχα τα
παραδείγματα από τη φιλολογία
μας - είναι άληθινά υποδείγματα
του είδους, ίκανά να πείσουν και
τόν πιο μεμψιμοιρον έπικριτή πώ-
δεν υπάρχουν τόσο κατώτερα είδη
στον γραφτό λόγο, όσο άνθρωποι
με άξία ή δίχως άξία, ικανοί να
δώσουν ή σφραγίδα της τέχνης,
και στα πιο άγαρα και πεζά είδη.
Μήπως τάχα στην πιο πεζή καθη-
μερινότητα της ζωής ο Άσκακρά-
τος δεν έβωσε την πνοή της άσύν-
κριτης τέχνης του, ενώ ο Σουρήϊ
την έκαμε άπλη δημοσιογραφία, ή
μήπως ακόμα το τόσο κακοπαθη-
μένο είδος, το γρονθοκόπημα, ο
Κοντυλάκης, με τις δούτατες ίκα-
νότητες του, δεν το άνύψωσε στο
έπίπεδο της τέχνης;

Δεν χρειάζονται πολλά παρα-
δείγματα, για να μας πείσουνε
για την άληθεια αυτού του κανό-
να. Ένας παγματικός καλλιτέ-
χνης. Ένας άληθινός δημιουργός,
σ' ό,τι κι' αν νράψει, είναι ικανό-
να να μη βάλει ή σφραγίδα
της προσωπικότητάς του και το
ταλέντου του. Μία άκμα άπόδει-
ξη είναι το άραίο βιβλίο που έ-
χουμε σήμερα μπροστά μας. Ό
συγγραφέας του δεν είναι ένας τυ-
χάος έρμητης της πέννας. Είναι
ποιητής. Κι' καλύτερα, ο Ποιη-
τής που άνοπτύχθηκε ως έλά-
γιστο άλλο από τη γενιά μας,
που ένοήσασε τη νεότητά μας με το
τόσον άνθρώπινο έργο του. Είναι
έκείνος που με το γαϊώδες ταλέν-
το του έκαμε ή νεοελληνική λυσι-
κή ποίηση και ποσορήσει με άλλ-
ματα, για να ξεφύνει από την κα-
κή έπικροή της παράδοσης και να
συλλάξει τον παλμό της έποχής
μας. Η ποιητική γενιά μας του
τό άνοήσασε και τον έσφε δη-
γητή. Το ένο του, και μόνο απ'
αυτή την πλευρά αν ξετασεί, θα
μείνει

πάνω από θάλασσες,
πέρα από χώρες,

ιστορικό και μεγάλο.
Έτσι, λοιπόν, το νέο του βιβλίο,
που ένοται να μας σκιαγραφήσει
τους πιο γαργαθηριστικούς εκπρο-
σώπους της παρασημένης γενιάς,
πρίνοί στα μάτια μας μιάν έντε-
λωδω ιδιαιτερή άξία. Μέσα στις
σελίδες του θ' άκούσουμε την
Ποιητή να μιλά, με την τόση γνώ-
ριμη κι' άσπλημένη μας γλώσσα,
τη νεμάτη ζωντάνια, γυνό και ά-
πλότητα, θα γασούμε το άνεπιτή-
ρευτο βάθος της σκέψης του, τις
δούτατες παρατηρήσεις του, τις
πάντα άκαιοθόλικες και σωστές
κρίσεις του για πρόσωπα και πρά-
γματα που τά έζησε. Και ο λόγος
του ποιητή, μ' όποιον τρόπο κι' αν
μας δίνεται, είναι πάντα πολύτι-
μος.

Άς μη νομιστεί όμως, πως έπι-
νευή την κριτική των «Ζωντανών
άνθρώπων», κινούμενος από έναν
άπλο συναίσθηματισμό. Έκείνο
που θέλω να τονίσω κυρίως, είναι
ή ουσιαστική άξία του βιβλίου, που
αυτό καθ' έαυτό, με γοήτευσε και
με συνάσπασε. Γραμμένα με άπλο
και έπυγματικό τρόπο και δι-
ονθυσιμένα από ένα έξογο γιούμορ,
τα φιλολογικά αυτά πορτραίτα άν-

θρώπων της παρασημένης γενιάς
που έσέπασαν, δίνουν πολύ παρα-
στατικά ή συνοπτικήν εικόνα μιας
δλάκερης έποχής, της προπολεμι-
κής. Η έβδύλλιακή ζωή, ο άποει-
σιμός των τότε πνευματικών άν-
θρώπων, ή άνυότητά τους και ή
πίστη τους σε όρισμένα Ιδανικά,
οι άνδρες για τη δημοτική γλώ-
σσα, όλο ιστορούνται από τη γλα-
φυρή πέννα του συγγραφέα, ποιη-
τικά και άραία. Έτσι που νά μη
μείνει κανένα κενό για τους δεκα-
τοίς συννοσσοίς και ποιητές που
μας παρουσιάζει - Άλ.Ε. Παπαγι-
μάντην, 'Ιωάν. Κονδυλάκην, Μέ-
νον Φιλήταν, Άδωναν Προφύσαν,
Γεοά. Βίκων. Κωνστ. Χρηστουά-
νον, Λορ. Μαρδίνην, Κωνστ. Κιά-
σων, 'Ιωάν. Άρσένην, Στέφ. Μο-
τρώκην, Δου. Τεγκάπουλον, Γιάν.
Ψινάρην και Νικ. Πολίτην - μα
και για δλόκληρη την έποχή τους,
την τόσο διάφορη από τη σημε-
ρινή.

Μερικά μάλιστα από τα πορ-
τραίτα διασημίσασε στην πορ-
ρολο διασημίσασε στην πορ-
μας), ή να αστιόσσουνε μία κα-
τάσταση (όπως το πορτραίτο του
'Ιω. Άρσένη, όπου σατριζόνται οι
λογιώτατοι και ή νεκρή καθαρεύ-
ουσα), όλα όμως έχουνε μία συν-
δετική γραμμή ανάμεσά τους, που
τά κάνει ένα ενιαίο και άδισνώ-
ρητο σύνολο, άσχετο αν γράφη-
καν σε διάφορες έποχές και άπο-
σπασματικά, καθώς είναι γνωστό.
Κι' αυτό το σύνολο είναι διαποτι-
σμένο από νοσταλγία και ποίηση.
Κι' αυτό το σύνολο είναι διαποτι-
σμένο από νοσταλγία και ποίηση.
Κι' από μία μεγάλην ιδέα, την ιδέα
του δημοτικισμού, που κινείται
μέσα σ' όλες τις σελίδες αυτού του
βιβλίου, ζωντανευόντας τις με τη
ζωογόνο πνοή της. Άς μου έπι-
τραπεί να παραθέσω ένα μικρό ά-
πόσπασμα από το πορτραίτο του
Ψυχάρη, για να καταδειχθεί κα-
λύτερα με πόση άγάπη και με πό-
ση κατανόηση μιλάει για το δη-
μοτικιστικό κίνημα ένας ποιητής
της άξίας του Βάρναλη:

«Οι «διδάσκαλοι του Γένους»,
γράφει, και οι «ότροποι σκαπα-
νεϊς» πιστεύανε, πως ο άρχαίος
πολιτισμός θα ξαναγεννηθεί κ' έ-
μεις θα γινόμαστε άρχαίοι, αν τά
καταφέρναμε να νράψουμε και να
μιλήσουμε τη γλώσσα των άρχαί-
ων. Έτσι τά ζωντανά πνευματικά
κινήματα της Εξώσης νενήκανε
σε μας ένας στείρος σχολαστικι-
σμός κ' ένας μελοδραματικός πα-
τριωτισμός, μία γραμματική μω-
ροφιλοδοξία.

»Δεν υπάρχει άμφιβολία πως ο
λογιώτατοι πιστεύανε ελίκρινά,
πως ή προσπάθειά τους εΐτανε και
έθνική και σωστή. Δεν εΐτανε όμως
ούτε έθνική, γιατί δε φροντίζανε
για δλόκερο το έθνος παλά μο-
νάχα για την ήγετική του δλιγάρ-
χια και περιφρονούσανε το λαό
και τά πνευματικά του δημοιο-
γήματα (γλώσσα, ποίηση, παραδό-
σεις, ποιοιμίες κ.τ.λ.), για γραι-
κοδάρβαρα» προϊόντα της δου-
λείας και δεν εΐτανε σωστή, γιατί
δεν μπορούσε μία νεκρή γλώσσα
να γίνει όργανο ενός ζωντανού πο-
λιτισμού. Το έθνος άντίς να φω-
τιστεί, σκοτίστηκε παραπάνου κ'
άντίς να λυτρωθεί πνευματικά, ύπο-
δουλώθηκε χειρότερα σε μιάν δλέ-
θρια ούτοπία. Έχασε δλότελα
από τά πόδια του το έβαφος της
πραγματικότητας και δε μπορού-
σε ούτε τά τωρινά να κρίνει, ούτε
τά περασμένα να έχτιμηση, ούτε
τά μελλούμενα να δονωνώσει σκά-
μμα κ' άποτλεσματοικά. Είχε δι-
κιο ο Σολωμός, ο «έθνικής ποιη-
τής», που θεολούσε το ίδιο έγ-
γθοός του «Έθνος τον κατακτητή

όλης δουλειάς
μόνο στο θέα-
εται και στο πε-
ρλείου—από Σχο-
τις άλλες έκδη-
σήθηκε ή προ-
θεσία, τη μου-
ί το σκίσο. Το-
ού έχει υπ' όψη
ύς, όσο και σε
ου δουλεύουν με
ή θεατρική δου-
σχετικές, που
ύρω από το σχο-
αι καθαρή δη-
ιδιών.
ματα, ή σκέψη
του έκτιθεται με
οργή στο πρώτο
ου, ύποστηρίζε-
τη δικαίωση του
ό δευτέρο αυτό
βάνει όρισμένα
ια των μαθητρι-

καί τὸ λογιώτατο».
 Καί λίγο παρακάτω:
 «Ἡ προσπάθεια τοῦ Ψυχάρη εἶταν πραγματικά ἐθνική καὶ πολιτική. Γιὰ τὴν ἔπισημότητα τῆς ἀνώτερης τάξεως τοῦ Ἔθνους, μὴ ὀλάκερο τὸ Ἔθνος. Μὰ δώσει ἀπὸ τὸν ἄλλο τὴν κλῆση τοῦ ἔθνικου. Νὰ εἶναι λυτρώσει πνευματικά καὶ ἠθικά, νὰ τὸν συγγρονίσει καὶ νὰ τὸν κάνει ἀξιο νὰ νικάει τοὺς ὄντρούς του στὸν ἀνὼνα τῆς ἐθνικῆς ἐπικράτησης καὶ νὰ πηγαίνει ἐπὶ τὰ πλάι τῶν προοδευμένων λαῶν, ἀντὶς ν' ἀκολουθήσει πίσω πάντα ὡς οὐραγός. Ἦθελε βέβαια νὰ κερδίσει μὲ τὸ μέρος του ὅσο περισσό-τερος ὑποδοῦς ἀπὸ τὴν ἀνώτερη τάξη τῆς Ἐπιστήμης, τῆς Λογοτεχνίας, τῆς Διοίκησης, τῆς Παιδείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Μὰ τοῦτο πδὲν τοῦ ἔπιτανε. Ἦθελε νὰ κερδίσει τὸ σκολειό. Καὶ μὲ τὸ σκολειὸ νὰ μορφώσει τὸ λαὸ καὶ τ' ἀνώτερα στρώματα τῆς κοινωνίας...».

Μ' αὐτὸ τὸν ζωντανὸ καὶ ἀπλὸ τρόπο ἀναλύονται τὰ μεγαλύτερα ζητήματα ποὺ ἀπασχόλησαν τὴν παρασμένη γενεά, κρίνονται καὶ τοποθετοῦνται ἀνάλογα, ὥστε νὰ ἀποκλιρῶνται ἡ εἰκόνα τῆς προπολεμικῆς ἐποχῆς. Ἔτσι, οἱ «ζωντανοὶ ἄνθρωποι» δὲν εἶναι μονάχα ἓνα ὄρατο βιβλίον, γραμμένο ἀπὸ τὴν γλαφυρὴ πέννα ἑνὸς ἀληθινοῦ ποιητῆ κι' ἐνὸς ἐκλεκτοῦ στοχαστῆ, ἀλλὰ εἶναι κι' ἓνα χρησιμο-υποκομμένο τῆς φιλολογίας μας, πραγματικὸ ἀπόκτημα τῆς λογο-τεχνίας μας, γιὰ τὸ ὁποῖο κάθε ἑπαινος εἶναι μικρός. Ἡ ὑπερβολικὴ ἀπλότητά του δὲν ἀφαιλεῖται τόσο ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι γράφηκε κόπως βιαστικά — ὅλα σχεδὸν τὰ πορτραῖτα εἶναι γραμμένα ἐπικαι-ρα, γιὰ νὰ δημοσιευτοῦν ὡς ἐπι-φυλλίδες σ' ἡμερησία — ὅσο ἀπὸ τὸ εἶναι βιβλίον ἀπευθύνεται κυρίως ἐπὶ νεότητά, ποὺ δὲν κά-θεται τόσο νὰ λεπτολογῆσει τὰ πράγματα, ἀλλὰ διψάει νὰ μπεῖ κατ' εὐθειαν ἐπὶ τὴν οὐσία τους καὶ νὰ ἀντλήσει ὠφέλιμα διδάγματα. Καὶ τὸ καινούργιο βιβλίον τοῦ Βαρ-νάλη, ἐκτός ποὺ μᾶς προσφέρει τὴν χαρὰ νὰ ἐπικοινωνήσουμε μὲ τὴν σκέψη του, ἐκτελεῖ κι' αὐτὴ τὴν ὑ-πηρεσία. Πράγμα ποὺ τοῦ δίνει ἀ-κόμα μεγαλύτερη ἀξία.

Γ. Μ. ΜΥΛΩΝΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΠΟΙΗΣΙΣ *Α. Α. Α. Α. Α. Α.*

ΑΚΟΜΑ Η ΣΤΑΛΑ ΣΤΟ ΚΛΑΡΙ
 Ἀκόμα ἡ στάλα στὸ κλάρι
 Γογγύει πούλι τὸ νοῦ σου!
 Ἀγὴ εἶναι ἀκόμα πρὸ σβῆστη,
 πλάγι τῆς, χάρι σου στέφει
 ἡ ἀκρὸν τοῦ φτεροῦ σου.
 1940
 Κ. ΒΑΡΝΑΛΗΣ

μὲ γέμψε ἐμπιστοσύνη.
 ἡ ἡμεῖς πᾶς μπορούσα
 ἀκολουθῆσα στὴν ἄκρη τοῦ
 καὶ πᾶς ἡμεῖν ἔτοιμη νὰ
 ἔτι κι' ἂν ἠέλλεγε,
 ἀκόμη τελευτῶσα τὸ ἀμφο-
 νο δρεμάκι ποὺ ἀκολουθεῖ-
 ἰά νὰ μπεῖμε ἐπὶ σπῆτι, ποὺ
 νὰ μὲ τὴν ἀετιμητὴ εἰλι-
 τῶν παιδιῶν! «Ἄς γίνου-
 σι».
 ὕταξε ξαφνιασμένος.
 καμε σπῆτι. Πρῶτα-πρῶτα ἔ-
 λὸ κατὰστρο μεγάλο δομῆ-
 τεῖατα παραθύρα ἀραδινοῦ
 καὶ δυε-τρια ἀγκυλιντρα ἀ-
 προ ἔυλο καὶ παραδόσανο,
 τι ἐσώχες τῶν τοίχων ποὺ
 ἰαμῆσαν τὴν ἀνάλαφρα
 κες τῶν παραθύριων, ἦταν
 τῆμενα γαλάζια πλῆλινα ἀγ-
 μέση τοῦ Σοπέδου μὲ τὴν ἄ-
 πλάκες, μὰ τετράγωνη πε-
 χτισμένη μὲ γαλάζιες πλά-
 τ' ἀκίμαντο νερο τῆς πέντ-
 ῆς νεύραρα ἀπλώναν τὴν σιωπηλὴ
 καὶ πᾶλλευη γρητὰ τους.
 Πρεχυρῆσαμε. Μία τετράγωνη
 καμφοῖλα μὲ τοίχους ἐαμμένους
 ἐτ' ἀπαλο φωτεινὸ πρᾶσινο χροῖμα
 γῶν καινούργιων φυλλῶν, ποὺ σὲ
 γέμψε ἐλπίδα. Ἔνα κρεβάτι ἀπὸ
 λαδί ἔυλο καὶ κάτω ἀπ' ἀνοιχτὰ
 πρᾶσινα σκεπάσματα ἡ ἄσπια ποὺ
 ἂν μᾶς αἰδε πῆρε τὰ χέρια τοῦ
 ἀφέντη τῆς καὶ ταφίλοσε γιὰ νὰ
 τὸν εὐχαριστήσῃ. Ἐκεῖνος ἔφυγε
 κι' ἔμεινα κοντὰ τῆς.
 Ἀπ' τὴν ἀρεστικὴν ἐπιχειρη-
 ριστικὰ τῆς εἶχαν ἐλάσει κατὰ ἀ-
 πό τὴν παρασμένη τους γὰρ κι'
 ὡς κειτόνταν ἀδύναμα τὰ πενήντ'
 ἔμοιασε μὲ μεγάλο παιδί. Ἀδύνα-
 μα σὰ νὰ ζυγίσει πρῶτα πρῶτα
 ἡ στερητὴ τῆς μελάνθη ἀπὸ τῆς
 ἀλδήλα νὰ κάμω τὴν μεγάλη. Τῆς
 εἶπα ἰστορικὰ τῆς ἔθανα ἀστεία,
 τῆς χαίρομαι τὸ κεφάλι, τὴν ἀπο-
 κειμιοῦ.
 Παχύντας στὴς μύτες τῶν παιδιῶν
 ἀναγύρισα ἐπὶ τὴν ἀσπρη κάμψη
 καὶ γενάτσια μπᾶρος ἐπὶ δεξιμένη
 κερτῶντας τὰ νεύραρα. Μία στιγ-
 μὴ παρασυρμένη ἀπὸ τὴν ὀμφορι-
 ας, ἀπλῶρα τὰ χέρια σὰ νάβελα
 νὰ τ' ἀναγιάσω.
 Τότε ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τοῦ:
 «Εἶσαι ἀκόμη ὡς πούλι, ὡς λου-
 λουδι. Μποροῦμε νὰ γίνουμε φι-
 λοι».
 Τὸν κῆταξα εὐτυχισμένη.
 Μὰ τὴν ἀποπράγαλξή εὐδαιμονία
 τῆς στιγμῆς ἔπιπασαν εἰς μετᾶλλινες
 νότες τῆς μεσημεριάτικῆς καμπά-
 νας.
 Κάπου, πολὺ μακριὰ, ἐρισκόταν
 ἓνα σχολειὸ ποὺ μ' ἀναζητοῦσε καὶ
 μὰ μανῆα ποὺ μὲ προσέμε. Ὀλιμ-
 μένη πῆρα τὴ σάκκα μου καὶ γύρι-
 σα σπῆτι.
 Μὰ ξαναγύρισα. Ἔτσι κλειστά
 περνεῖσα σχεδὸν κάθε πρῶτ. Τῆς
 Κυριακῆς ὅμως κερτὰ ἀπ' ἔλευς
 τὴς περνεῖσα ἐκεῖ. Ἡ ἄσπια δού-
 λευε, ἐκεῖνος κλεινόταν ἐπὶ κα-
 μαρά του καὶ γὰς τριγυρίζα.
 Στὸ σαλόνι μὲ τ' ἀλαφρὸ γκριζο
 μαργαριταρένιο χροῖμα, τὴς πελυ-
 θρόνες καὶ τοὺς καναπέδες ἀπὸ βε-
 λευδο ἐπὶ ἴδιε χροῖμα, τὸ μεγάλο
 τραπέζι ἀπὸ ξανθο ἔυλο μὲ τὸ θάζο
 ἀπὸ ρεδινο κρυστάλλι ἐπὶ μέση.
 Τὸ κάδρο μὲ τὴν χαρῶμένη λεω-
 φέρου τῶν τριανταφυλλιῶν ἐντρῶν
 τῆς λευκῆς ἀπὸ ρεδινο φῶς (ἐρ-
 γο κάποιου μεσημερινοῦ ζωγράφου
 ποὺ ἐρισκόταν ἐπὶ συννεφιασμένη
 δὴση κι' ἔβαλε σ' αὐτὸ ἔλη τὴ νε-

κυρίου Τέλης, τρεμύλοζε ὡς μί-
 κρου παιδίον.
 — Ἐραὶν, ἄγχε, καταφέρει, ἔλε-
 γε ἡ φωνὴ τοῦ ἔνευ, κλειστοῖς
 ἐδῶ μέσα κι' ἀφίπες τὴς δουλειῆς
 σου ἔρμες καὶ ἐπὶ τὴν εὐδοίαν τοῦ συ-
 ναγωνισμοῦ. Κυνηγᾶς, λέει, τὴν ἀ-
 γνώτητα.
 — Νὰ, τὴν ἀγνόητα, εἶπε ὁ κύ-
 ριος Τέλης. Τὸ πιὸ δύσκολο καὶ γε-
 μάτο πάθος κυνηγῆ ἐπὶ τὸν κόσμο.
 — Καὶ σίγουρα τὸ πιὸ ἀκατόρθω-

(2 κίτσο τῆς 5

το. Εἶνε σὰ νὰ δεῖς κάποιον σ' ἑ-
 νεῖρό σου καὶ νὰ ζυγνήσεις καὶ ν'
 ἀρχίσεις νὰ τὸν κυνηγᾶς ἐπὶ δρέ-
 με σὰ νὰ ἦταν πραγματικός. Ὅσο
 εἶναι κανεὶς μῆσο, μπερὶ νὰ ξε-
 γελιέται, μὰ ἐσὺ, ἔπειτα ἀπὸ ὅσα
 εἶδαν τὰ μάτια σου, εἶν' ἀπίστευτο.
 Καὶ νὰ σκεφτεται κανεὶς πρῶτα
 πραγματὰ σὲ περιμένουν καὶ κάτω.
 — Βέβαια, ἡ σὺμβαση μὲ τὸ φι-
 λαρχο γιὰ τὸ μεταλλεῖο τοῦ.
 — Ὅχι μόνον ἡ σὺμβαση, μὰ καὶ
 τὸ χρυσάφι κι' ἡ κέρη τοῦ φυλαρ-
 χου.
 — Ἀ, ναι, εἶναι κι' αὐτὴ. Πρέ-
 πει νὰ φορέσω τὴ μάσκα τοῦ Ρω-
 μαίου, μὰ ἐνὲς Ρωμαίου φεύτη, πε-
 ταλοῦ ἀναντροῦ, καὶ νὰ πάω νὰ
 ἐρωτῶ τὴν ταπεινὴν κι' ἀγνή ἐκείνη
 Ἰουλιέττα, γιὰ νὰ τὴν μεταχειρι-
 στα γιὰ σάλλα ποὺ δὰ μὲ φέρει ἐπὶ
 μεταλλεῖο τοῦ πατέρα τῆς.
 — Μὰ ἐὰν τὴν κάμω εὐτυχισμέ-

Ἐλεφα, ἄνθρω-
 ἄνθρωπος εἶμαι.
 στροφές, ἀνθρώπι-
 — Κι' ὅμως πο-
 νου μέσα τους
 Ἀνθρώπινη δὲν
 κι' ἀκατάργαση
 πείνα, εἰ φυσικῶς
 ἐξισώνουν μὲ τὰ
 νο εἶναι ἐκείνο
 κάνει νὰ πιστεῖς
 τοὺς ὄμοιους, μὰ

με, νὰ θυσιάζε
 Ἀνθρώπινο εἶν
 ἄδουμο γιὰ τοῦ
 φίλος ποὺ δὲν
 ὅτι ἀντάλλα
 τοῦδουμο σ'
 μερριά. Ὁ πόν
 τῶν ἄλλων. Τὸ
 θρόνιστο καὶ τὸ
 ἰκανότητα νὰ
 κες ἀνάγκης μ
 νόμει καὶ νὰ θυ
 ἔυλο, γιὰ τὴ λ
 κλεισμένη. Ἀνθ
 δεῖα κι' ὁ Λόγος
 — Ὁ Λόγος, ν
 σὺμφωνες, τὰ
 λόγια. Μ' αὐτὰ
 ποτέ κανεὶς, ἡ
 μπερὶ νὰ ἰκανο
 ραπάνω τὴν π
 πλευρά του, ἀρ
 τὰ μυαλά του ἄ